

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет

Наукові записки
Бердянського державного
педагогічного університету

Серія: Педагогічні науки

Випуск 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Лазарєв Микола Іванович – д.пед.н., професор (Українська інженерно-педагогічна академія);

Павленко Анатолій Іванович – д.пед.н., професор (Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія).

*Друкується за рішенням вченої ради
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 15 від 26.04.2024 р.)*

**Рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України
збірник включений до Переліку наукових фахових видань України
(категорія «Б»)**

(наказ МОН України №1412 від 18 грудня 2018 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ігор Богданов – доктор педагогічних наук, професор, ректор (Бердянськ), головний редактор; **Ольга Гуренко** – доктор педагогічних наук, професор (Бердянськ); **Ольга Грауман** – доктор педагогічних наук, професор (Хільдесхайм, Німеччина); **Лариса Зайцева** – доктор педагогічних наук, професор (Бердянськ); **Людмила Коваль** – доктор педагогічних наук, професор (Бердянськ); Ільзе Мікельсон – доктор педагогічних наук, професор (м. Лієпая, Латвійська Республіка); **Надія Венцева** – доктор педагогічних наук, доцент (Бердянськ); **Ігор Раку** – доктор педагогічних наук, професор (Кишинів, Молдова); **Алесандро Фігус** – доктор педагогічних наук, професор (Рим, Італія); **Ольга Попова** – кандидат педагогічних наук, доцент (Бердянськ); **Катерина Осадча** – кандидат педагогічних наук, доцент (Мелітополь).

Н 34 **Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки** : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2024. Вип. 1. 340 с.

Збірник «Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки» заснований з метою оприлюднення результатів педагогічних досліджень науковців. Публікації репрезентують нові підходи до різних аспектів педагогіки та методики.

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Berdiansk State Pedagogical University**

**Scientific papers
of Berdyansk State Pedagogical
University**

Series: Pedagogical sciences

Issue 1

**Publishing house
"Helvetica"
2024**

REVIEWERS:

Lazarev Mykola – doctor of pedagogical sciences, professor (Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy);

Pavlenko Anatoly – doctor of pedagogical sciences, professor (Khortytsia National Training and Rehabilitation Academy).

*It is published according to the resolution of the Academic Council
of Berdiansk State Pedagogical University
Record № 15 of April 26 2024*

**According to the resolution of Attestational board of the Ministry
of education and science of Ukraine this edition was included to the List
of scientific professional editions of Ukraine (category B)
(наказ МОН України №1412 від 18 грудня 2018 року)**

EDITORIAL BOARD:

Ihor Bohdanov – doctor of pedagogical sciences, professor, rector (Berdiansk), editor in chief; **Olha Hurenko** – doctor of pedagogical sciences, professor (Berdiansk); **Olga Grauman** – doctor of pedagogical sciences, professor (Hildesheim, Germany); **Larysa Zaitseva** – doctor of pedagogical sciences, professor (Berdiansk); **Liudmyla Koval** – doctor of pedagogical sciences, professor (Berdiansk); **Ilze Mikelsone** – doctor of pedagogical sciences, professor (Liepaja, Latvia Republic); **Nadiya Ventseva** – doctor of pedagogical sciences, associate professor (Berdiansk); **Ihor Racu** – doctor of pedagogical sciences, professor (Kishinev, Moldova); **Alessandro Figus** – doctor of pedagogical sciences, professor (Rome, Italy); **Olha Popova** – candidate of pedagogical sciences, associate professor (Berdiansk); **Kateryna Osadcha** – candidate of pedagogical sciences, associate professor (Melitopol).

N 34

**Scientific papers of Berdiansk State Pedagogical University.
Series: Pedagogical sciences. Issue 1. 2024. 340 p.**

The collection of scientific papers of Berdyansk state pedagogical university (Series: Pedagogical sciences) contains results of pedagogical research of Ukrainian and foreign scientists. Publications represent new approaches to actual problems of teaching, education and methods.

© Berdiansk State Pedagogical University,
2024
© Authors of the articles, 2024

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Анастасія ПОПОВА, Наталя ЦИБУЛЯК, Ганна ЛОПАТИНА, Яна СИЧІКОВА, Роман РОМАНОВ. Соціально-психологічна адаптація як ключ до інтеграції: дослідження досвіду внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій України _____ **272**

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Тетяна АЗАРЕНКО, Ольга ПИЛИПКО. Сучасні тенденції щодо організації і проведення занять з плавання з дітьми від 2-х місяців до 3-х років у басейнах в груповому та індивідуальному форматі _____ **297**

Ірина ГЛАЗКОВА, Алла ОМЕЛЯНЕНКО. Комунікативні стратегії та тактики спілкування з дітьми в Монтессорі-групах закладу дошкільної освіти _____ **309**

Ніна ГОРДІЙ. Зміцнення психічного здоров'я дітей дошкільного віку засобом художньо-мовленнєвої діяльності _____ **319**

Галина МАРЧУК. Проблема формування гуманістично-спрямованого соціального досвіду дітей дошкільного віку у науково-педагогічній спадщині Т.І. Поніманської _____ **329**

SOCIAL PEDAGOGY

Anastasiia POPOVA, Natalia TSYBULIAK, Hanna LOPATINA, Yana SUCHIKOVA, Roman ROMANOV. Social and psychological adaptation as the key to integration: exploring the experience of internally displaced persons from occupied territories of Ukraine _____ **272**

PRESCHOOL PEDAGOGY

Tetiana AZARENKO, Olha PYLYPKO. Current trends regarding the organization and conduct of swimming lessons with children from 2 months to 3 years in pools in group and individual format _____ **297**

Irina GLAZKOVA, Alla OMELIANENKO. Communicative strategies and tactics of communicating with children in Montessori groups of the pre-school education institution _____ **309**

Nina HORDII. Attempts to psychological health of preschool children means for artistic and speech activity _____ **319**

Halyna MARCHUK. The problem of forming the humanistically directed social experience of preschool children in the scientific and pedagogical heritage of T.I. Ponimanska _____ **329**

УДК 373.2.015.31:17.022.1(091)(477.81)(092)

DOI 10.32782/2412-9208-2024-1-329-335

**THE PROBLEM OF FORMING THE HUMANISTICALLY DIRECTED
SOCIAL EXPERIENCE OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE
SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL HERITAGE OF T.I. PONIMANSKA**

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНО СПРЯМОВАНОГО
СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ Т.І. ПОНІМАНСЬКОЇ**

Halyna MARCHUK,

Senior Lecturer,
Rivne State University
of Humanities,

12, Stepan Bandera Str., Rivne,
33028, Ukraine

Галина МАРЧУК,

старший викладач,
Рівненський державний
гуманітарний університет

вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне,
33028, Україна

galyna.marchuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4907-5340>

ABSTRACT

The article deals with the important problem of forming the social experience of preschool children in today's conditions. Changes that take place in the society significantly affect the process of forming of social experience in preschool children. The views of Professor T.I. Ponimanskaya on the formation of humanistically oriented social experience of preschoolers. Preschool age is the most important stage in the development of a child's personality. The child begins to master the social world during this period; learns to interact with people; makes the first steps in his social development. The development of our society both now and in the future depends on the values that are formed in children today, on how much the young generation will be ready for a new type of social relations. Thus, the problem of forming the social experience of preschool children becomes particularly significant. A necessary condition for personal development is the accumulation of social experience by the child. An important problem of the pedagogical process of a preschool institution is the formation of components of social experience. Solving it, on the one hand, will help implement a systematic, holistic approach to child development, and on the other hand, correlate this development with life. The social experience of a preschool child is considered as the result of interaction with the surrounding world, not limited only to the assimilation of a certain amount of information, knowledge, skills, samples, as it is related to mastering the methods of activity and communication. Social experience is considered as the result of active interaction of the child with the surrounding world. Having learned experience, the child becomes socially competent.

Key words: *professor T.I. Ponimanska, scientific and pedagogical heritage, socialization, humanistically oriented social experience, social competence, social behavior, preschool children.*

Вступ. Сучасне суспільство та реалії життя спонукають до формування соціально компетентної, соціально активної та творчої осо-

бистості, яка здатна розвиватися та функціонувати в сучасних умовах. Сьогодення в Україні відзначається негативними тенденціями в усіх сферах життєдіяльності, а саме: війна, деградація моральних цінностей, соціальна дезадаптація. Тому основним завданням дошкільної освіти в Україні є виховання особистості на гуманістичних засадах, яка усвідомлює свою приналежність до української нації, сучасної європейської цивілізації, підготовлена до життя у світі, що змінюється; готовою до активної участі у соціальному житті країни.

Педагогічна наука особливої уваги надає проблемі соціалізації особистості, формуванню соціального досвіду дітей дошкільного віку. Про це свідчать нормативно-правові документи: Закон України "Про дошкільну освіту", Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. В процесі соціалізації дитина адаптується до умов життя, навчається дотримуватися норм та правил, переносити свої вміння в різні умови, набуває досвіду. Отже, основою соціалізації є соціальний досвід, засвоюючи який, дитина стає соціально компетентною особистістю [2, с.311].

Можна відмітити, виходячи з зазначеного вище, що в процесі соціалізації, дитина не тільки набуває досвіду, але й реалізує себе як особистість, оскільки джерелом соціального досвіду дітей є їх дії в різних життєвих ситуаціях і переживання цих ситуацій та досвід інших людей. На нашу думку, соціальний досвід дитини є результатом соціалізації та виховання.

Оволодіння дітьми соціальним досвідом відбувається двома взаємопов'язаними шляхами. По-перше, в повсякденному житті стихійно, так як дитина перебуває в певному соціумі та під впливом суспільно-історичного досвіду. Дитина не просто сприймає впливи оточуючого соціального середовища, а, взаємодіючи з іншими людьми, завоює соціальний досвід. По-друге, оволодіння соціальним досвідом реалізується і як цілеспрямований процес, як спеціально організоване виховання та навчання.

Соціальний досвід дитини дошкільного віку ще не значний, однак він є регулятором соціальної поведінки. Дитина засвоює соціальний досвід, норми та правила соціальної поведінки, оцінює результативність своїх дій, утверджує свою позицію «Я» серед інших, прагне здобути визнання оточуючих, знайти собі відповідне місце в дитячому товаристві. Соціальний досвід, до якого залучається дитина з перших років життя, проявляється в соціальній культурі. Засвоєння культурних цінностей, їх перетво-

рення є одним з фундаментальних завдань дошкільної освіти [2. с.312].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У психолого-педагогічній науці останнього десятиріччя виконано багато робіт, присвячених

аналізу проблеми соціалізації дошкільників. У роботах обґрунтовано загальні положення і основи даної проблеми (А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш (2006), О. Кононко (1998); С. Курінна, І. Печенко (2006), Т. Поніманська (2006).

Науковцями розкрито соціально-педагогічні аспекти соціалізації (Т. Алексєнко, О. Безпалько, М. Галагузова, А. Капська, С. Литвиненко, Л. Міщик); визначено соціальну компетентність особистості на етапі первинної соціалізації (Ю. Богинська, О. Кононко, С. Курінна, І. Рогальська). У низці досліджень сучасних науковців (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, Т. Поніманська, І. Рогальська, Т. Степанова) підкреслюється роль дошкільного навчального закладу як інституту соціалізації, в якому створено умови для особистісного та соціального розвитку дитини, ознайомлення із соціальним довкіллям, засвоєння та відтворення норм поведінки, соціальних зв'язків і соціального досвіду.

Метою статті є теоретичний аналіз особливостей формування гуманістично спрямованого соціального досвіду дітей дошкільного віку у науково-педагогічній спадщині Т.І. Поніманської.

Виклад основного матеріалу дослідження. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає, що важливим чинником розвитку національної системи освіти є зміна змісту дошкільної освіти, а питання соціального становлення дошкільника, його соціалізації, формування основ самореалізації та соціального досвіду стали пріоритетними. Тому, що дошкільна освіта – це перший рівень у неперервній системі освіти, стартова платформа особистісного розвитку дитини і від того, якою вона буде залежить якість особистісного розвитку, життєві установки та світорозуміння майбутньої дорослої людини [1. с.3.].

Процес соціального становлення особистості на сучасному етапі є одним із важливих напрямів всебічного виховання дошкільників. Дошкільна освіта на сучасному етапі передбачає необхідність вдосконалення змісту і методів роботи закладів дошкільної освіти; переформування педагогічного процесу в відповідності з основними напрямками залучення дітей до різних аспектів соціальної культури, їх своєчасний соціальний розвиток. Соціальний розвиток особистості є засобом і результатом, одним із напрямів її соціалізації, що характеризується як процес засвоєння і активного відтворення індивідом соціального досвіду [2. с.309].

Соціалізація це процес, який триває впродовж життя людини, а дошкільний вік – найважливіший етап, коли закладаються основи соціальної компетентності, формується соціальний досвід. Професор Т.І. Поніманська зазначала, що на формування особистості впливають різні фактори, як біологічні так і соціальне оточення та загальнокультурні зразки поведінки в соціумі. Соціалізуючись, дитина долучається

ICV 2022: 80.27

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3

331

Серія: Педагогічні науки. Вип. 1. 2024. 340 с.

до культури, навчання і виховання, засвоює норми соціальної поведінки та соціальний досвід. Відтак, вагомий вплив на процес соціалізації має соціальне оточення дитини: сім'я, сусіди, однолітки в закладі дошкільної освіти, засоби масової інформації [6. с. 14].

Таким чином, на думку Т.І. Поніманської, світ дорослих, з одного боку, надає дитині ідеальну модель поведінки, демонструє норми, цінності людської культури, а з іншого боку, концентрує в собі зміст культурно-виховного простору, на основі якого дорослі впливають на підростаюче покоління. Найближчі дорослі створюють певний виховний простір, який відповідає умовам духовності, захисту, раціонального дозування позитивних і негативних переживань, що дає дитині відчуття впевненості у собі та людях, які її оточують [5. с. 205].

На наш погляд, соціальний досвід дитини формується в першу чергу під впливом дорослого і на його прикладі. Адже дорослий є носієм знань, соціального досвіду, об'єктом наслідування та організатором процесу виховання. Дитина дошкільного віку орієнтована на дорослого, на його оцінки, знання, вчинки, прагне його схвалення. І такими дорослими, в першу чергу, для дошкільників є батьки. Оскільки перший соціальний досвід дитина набуває в сім'ї, а сім'я є найважливішим соціальним інститутом. У житті дитини дошкільного віку домінують соціалізуючі впливи сімейного оточення. Сім'я як безпосереднє соціальне оточення має максимальні можливості для поступового залучення дитини до соціуму, до виконання соціальних ролей, до оволодіння знаннями, вміннями й навичками, необхідними для становлення її соціального досвіду. Саме родина дає відчуття захищеності – важливе для розвитку самостійності, впевненості, задоволення потреби у соціальній відповідності вже в дитинстві. Як справедливо підкреслює Т.І. Поніманська, почуття моральної захищеності особливо важливе для позитивного сприймання себе, що уможливорює виховання поваги до інших людей [5. с.209-210].

Важливе значення у формуванні соціального досвіду дитини відіграють зв'язки, які вона встановлює з однолітками та новими дорослими в закладі дошкільної освіти. Тут діти набувають важливого соціального досвіду, основних знань і вмінь, необхідних для подальшого життя

серед людей, залучаються до різних видів діяльності. Взаємодія з педагогами має для дитини вагомое значення, оскільки вона набуває досвіду спілкування [9. с.180-181].

Формування гуманістично спрямованого соціального досвіду дітей дошкільного віку є, за твердженням Т.І. Поніманської, метою гуманістичного виховання. Тому, важливо в процесі формування гуманістичної картини світу дітей дошкільного віку створити гуманістичне середовище, насичене зразками гуманістичної поведінки. Відтак, організовуючи роботу з дітьми в даному напрямку, варто враховувати, на думку

Т.І. Поніманської, такі аспекти: формування у дітей уявлень про соціальне довкілля як частину оточуючого світу, що відображає діяльність і взаємини людей, виховання бажання брати участь у житті людей, використання прикладу дорослого як носія соціального досвіду та ін. Формуючи соціальний досвід дітей, вихователь має враховувати особистісні якості дитини, повинен спонукати дітей набувати нові знання. Важливою складовою особистісного досвіду дитини дошкільного віку є досвід самопізнання, який включає: досвід спілкування з дорослими, досвід предметної діяльності, досвід взаємодії з однолітками [7, с. 92]..

Виходячи з цього, до критеріїв сформованості соціального досвіду Т.І. Поніманська відносить: мотиваційний (мотив до участі в різних соціальних взаєминах, потреба у спілкуванні та ін.); когнітивний (знання про світ людей); діяльнісний (актуалізація досвіду у діяльності, адекватність поведінки нормам, сформованість соціальних навичок); ціннісний (сформованість гуманістичних ціннісних орієнтацій в процесі формування уявлень про соціальний світ) [3. с. 281]. Моральною характеристикою цих складових є гуманність, яка в дошкільному віці виступає емоційним чинником, – тобто співпереживання, співчуття. Ці почуття визначають вміння діяти на основі гуманного ставлення до людей. Отже, становлення і збагачення соціального досвіду дитини набуває гуманного спрямування й сприяє формуванню засад духовності особистості [4. с. 248].

Відтак, соціалізація дошкільника це процес, який спрямований на пізнання дитиною світу людей, самої себе та свого місця серед людей, оволодіння цінностями оточуючого світу. Дитина вчиться усвідомлювати своє місце серед людей, свої зв'язки з ними і свій досвід спілкування. Як зауважує Т.І. Поніманська, для успішної соціалізації особистості дошкільника важливо будувати виховний процес як організацію життєдіяльності дитини, створення виховного розвивального середовища, у якому вона могла б активно діяти, пізнавати світ, спілкуватися з дорослими й однолітками. У процесі взаємодії з дітьми та дорослими дошкільники засвоюють соціальний досвід, відбувається розвиток їхніх соціальних потреб,

прищеплюються навички соціальної поведінки, що є невід'ємним складником соціальної компетентності Збагачення соціального досвіду сприяє формуванню соціальної компетентності, яка означає складне утворення особистості, її якість, що складається з цілого комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей та виявляється в соціальній активності й гуманістичній спрямованості [8. с. 5].

Соціальну компетентність дитини Т. Поніманська розглядала як відкритість до світу людей, навички соціальної поведінки, готовність до сприймання соціальної інформації, бажання пізнати людей і робити добрі вчинки. Саме соціальні емоції дітей відображають потреби і прагнення в процесі спілкування з однолітками і дорослими. Одна з головних

ICV 2022: 80.27

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3

333

Серія: Педагогічні науки. Вип. 1. 2024. 340 с.

особистісних потреб дошкільників – потреба у визнанні та прийнятті іншими, особливо близькими і значимими для дитини людьми, задоволення якої не лише впливає на характер стосунків дитини з оточенням і на власну поведінку, але й визначає життєву позицію особистості [5; 6].

Висновки. Отже, у сучасному світі дитина, починаючи з дошкільного віку, повинна вміти орієнтуватися у соціальному середовищі, з повагою і розумінням ставитися до людей, які її оточують, уміти спілкуватися зі старшими, молодшими та однолітками, адаптуватися до нових умов, тобто бути соціально компетентною особистістю. Дитина, у якої сформовано основи соціального досвіду, на переконання Т.І. Поніманської, здатна відчувати своє місце у системі відносин між людьми та адекватно поводитися з ними, а педагог має виступати як духовний наставник в пошуках особистісно і соціально прийнятих способів взаємодії дитини з соціумом [5. с.225].

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ, 2021.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. Київ: Слово, 2008. 408с.
3. Марчук Г.В. Проблема формування соціального досвіду дошкільників в світлі поглядів Т.І. Поніманської. *Іноватика у вихованні*: зб. наук. пр. Вип. 7. Том 1 / упоряд. О.Б. Петренко; ред. кол.: О.Б. Петренко, Т.С. Ціпан, Н.М. Гринькова та ін. Рівне: РДГУ, 2018. С.276–285.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-е вид., випр. Київ: Академвидав, 2018. 448с.
5. Поніманська Т.І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: Монографія. Рівне: РДГУ, 2006. 364с.
6. Поніманська Т.І. Люди і я. Світ дорослих як чинник соціалізації особистості дитини. *Дошкільне виховання*. 1999. №8. С. 14–15.
7. Поніманська Т.І. Формування соціальної компетентності дитини. *Нова педагогічна думка*. 1998. № 2. С.91–95.
8. Поніманська Т.І. Дитина і соціум. *Дошкільне виховання*. 2004. №8. С.4–6.

9. Рогальська І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід. Монографія. Київ: Міленіум, 2008. 400с.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini [Basic component of preschool education in Ukraine]. (2021). [in Ukrainian].
2. Bohush, A. M. & Havrysh, N. V. (2008). Metodyka oznaiomlennia ditei z dovkilliam u doshkilnomu navchalnomu zakladi [Methods of familiarizing children with the environment in a preschool educational institution]. Pidruchnyk dlia VNZ. Slovo. [in Ukrainian].
3. Marchuk, H.V. (2018) Problema formuvannia sotsialnoho dosvidu doshkilnykiv v svitli pohliadiv T.I. Ponimanskoï [The problem of forming the social experience of preschoolers in the light of the views of T.I. Ponimanska]. *Innovatyka u vykhovanni–Innovation in education: zb. nauk. pr. / uporiad. O.B. Petrenko; red. kol.: O.B. Petrenko, T.S. Tsipan, N.M. Hrynkova ta in. RDHU. 7(1). 276-285. [in Ukrainian].*
4. Ponimanska, T. I. (2018). Doshkilna pedahohika: pidruchnyk [Preschool pedagogy]. (4-e vyd., vypr.) Akademvydav. [in Ukrainian].

334

ICV 2022: 80.27

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3

Наукові запуски БДПУ (<https://pedagogy.bdpu.org.ua/>)

5. Ponimanska, T. I. (2006). Teoretyko-metodychni zasady humanistichnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku: Monohrafiia [Theoretical and methodological principles of humanistic education of preschool children]. RDHU. [in Ukrainian].
6. Ponimanska, T. I. (1999). Liudy i ya. Svit doroslykh yak chynnyk sotsializatsii osobystosti dytyny [People and me. The world of adults as a factor in the socialization of the child's personality]. *Doshkilne vykhovannia– Preschool education. 8. 14–15. [in Ukrainian].*
7. Ponimanska, T. I. (1998). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti dytyny [Formation of a child's social competence]. *Nova pedahohichna dumka– A new pedagogical thought. 2. 91–95. [in Ukrainian].*
8. Ponimanska, T. I. (2004). Dytna i sotsium [Child and society]. *Doshkilne vykhovannia– Preschool education. 8. 4–6. [in Ukrainian].*
9. Rohalska, I. P. (2008) Sotsializatsiia osobystosti u doshkilnomu dytnstvi: sutnist, spetsyfika, suprovid. Monohrafiia. [Socialization of personality in preschool childhood: essence, specificity, support]. Milenium. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Стаття розкриває актуальність проблеми формування соціального досвіду дітей дошкільного віку в умовах сьогодення. Зміни, що відбуваються в суспільстві, суттєво впливають на процес формування соціального досвіду у дітей дошкільного віку. Висвітлено погляди професора Т.І. Поніманської на становлення гуманістично спрямованого соціального досвіду дошкільників. Дошкільний вік є найважливішим етапом у розвитку особистості дитини. Саме в цей період дитина починає освоювати соціальний світ, вчиться взаємодіяти з людьми, проходить перші кроки в своєму соціальному розвитку. Від того, які цінності будуть сформовані у дітей сьогодні, від того, наскільки молоде покоління буде готове до нового типу соціальних відносин, залежить розвиток нашого суспільства і в теперішній час, і в майбутньому. З огляду на це особливої значущості набуває проблема станов-

лення соціального досвіду дітей дошкільного віку. Необхідною умовою особистісного розвитку є накопичення дитиною соціального досвіду. Важливою проблемою педагогічного процесу дошкільного закладу є формування компонентів соціального досвіду. Розв'язання її, з одного боку, допоможе здійснити системний, цілісний підхід до розвитку дитини, з другого – співвіднести цей розвиток із життям. Соціальний досвід дитини дошкільного віку розглядається як результат взаємодії з оточуючим світом, становлення якого не може бути обмежене лише засвоєнням певної суми відомостей, знань, навичок, зразків, так як пов'язане з оволодінням способами діяльності та спілкування. Соціальний досвід розглядається як результат активної взаємодії дитини з оточуючим світом. Засвоюючи досвід, дитина стає соціально компетентною.

Ключові слова: професор Т.І. Поніманська, науково-педагогічна спадщина, соціалізація, гуманістично спрямований соціальний досвід, соціальна компетентність, соціальна поведінка, діти дошкільного віку.

Наукове видання

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
БЕРДЯНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія: Педагогічні науки

ВИПУСК 1

Реєстрація в Національній раді України
з питань телебачення і радіомовлення: Рішення № 904 від 21.03.2024
(ідентифікатор медіа – R30-03626)

Головний редактор

Богданов Ігор Тимофійович – доктор педагогічних наук, професор,
ректор Бердянського державного педагогічного університету

Відповідальний редактор

Попова Ольга Іванівна – кандидат педагогічних наук,
доцент Бердянського державного педагогічного університету

Надруковано з оригінал-макету, наданого авторами

Підписано до друку 29.04.2024.

Формат 60x84/16. Гарнітура Arial.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 19,76. Замов. № 0524/389.

Наклад 100 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК No 7623 від 22.06.2022 р.

Scientific Edition

**SCIENTIFIC PAPERS OF BERDYANSK STATE
PEDAGOGICAL UNIVERSITY**

Series: Pedagogical sciences

ISSUE 1

Registered by the National Council
of Television and Radio Broadcasting of Ukraine:
Decision No. 904 as of 21.03.2024 (Media Identifier – R30-03626)

Editor in Chief

Bogdanov Igor – Doctor of Pedagogy, Professor,
Rector of Berdyansk State Pedagogical University

Editor

Popova Olga – PhD in Pedagogy, Associate Professor
of Berdyansk State Pedagogical University

Signed to the print 29.04.2024.
Format 60x84/16. Fonts Arial.
Offset paper. Digital printing. Conv. pr. sheet. 19,76. Order № 0524/389.
Number of copies 100.

Publishing House "Helvetica"65101, Ukraine, Odessa, 6/1 Inglizi St.
Telephone: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Certificate of a publishing entity ДК No 7623 dated 22.06.2022